

Силабус
навчальної дисципліни
Логопедія
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма «Логопедія. Спеціальна психологія»
Спеціальність 016 Спеціальна освіта
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Викладач (і)	Синиця Аліна Олександрівна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/fdsso/structure-fdsso/kaf- psychology/composition-kaf-psychology/synytsia-alina-oleksandrivna/
Контактний тел.	+380992285921
E-mail викладача:	alina_starceva@ukr.net
Графік консультацій	з 9.00 до 18.00 понеділок-п'ятниця

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
Денна 5/150	24	26	100	Екзамен
Заочна 5/150	8	6	136	Екзамен

Семестр: осінній/весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: логопедія, клініко-педагогічна класифікація, психолого-педагогічна класифікація, етіологія, дислалія тощо.

Мета та предмет курсу: Метою викладання навчальної дисципліни «Логопедія» є озброєння здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти системою загальнодидактичних та спеціальних професійних знань, уявлень про структуру порушеного психофізичного розвитку, про засоби попередження, виявлення та усунення різних мовленнєвих порушень у дітей та дорослих, що забезпечують повноцінний загальний особистісний розвиток дітей, їх подальше успішне навчання та освіти.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Компетентності

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії. **ЗК-10.** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-3. Здатність застосовувати психолого- педагогічні, дефектологічні, медико- біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-8. Готовність до діагностико- консультативної діяльності.

СК-9. Здатність застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження.

СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт- суб'єктної комунікації.

СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності

Програмні результати навчання

РН1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН4. Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, з'ясувати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей.

РН15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

РН16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

РН17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

РНУ18. Демонструвати на основі загальноєвропейських принципів, підходів і практик соціально свідому та відповідальну поведінку, слідувати деонтологічним принципам, гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

РНУ19. Застосовувати у професійній діяльності медико-біологічні знання, клінічні підходи до визначення обмежень функціонування та освітніх труднощів осіб з особливими освітніми потребами задля забезпечення ефективного корекційного впливу.

РНУ20. Застосовувати у професійній діяльності знання про основні механізми спрямованої соціалізації людини, навчання та виховання, закономірності та особливості розвитку моторики, мови в онто- та дизонтогенезі задля забезпечення ефективної корекційної роботи з особами з особливими освітніми потребами.

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1. Логопедія як спеціальна педагогічна наука.

Тема 1. Загальні теоретичні основи логопедії як науки. Логопедія як спеціальна педагогічна наука. Предмет і об'єкт логопедії. Теоретичні і практичні задачі логопедії. Мовленнєва норма і порушення мовлення. Взаємозв'язок логопедії з науками психолого-педагогічного, медико-біологічного і лінгвістичного циклів. Загальнодидактичні та специфічні принципи логопедії. Методи логопедії: організаційні, емпіричні, інтерпретаційні. Статистичні данні про мовленнєві порушення, їх значення для розвитку теорії та практики логопедії. Понятійно-категоріальний апарат логопедії. Профілактика виникнення мовленнєвих порушень.

Тема 2. Етіологія порушень мовлення. Сучасні уявлення про причини мовленнєвих порушень. Дослідження етіології мовленнєвих порушень у роботах науковців. Традиційні причини мовленнєвих порушень: органічні (анатомо-фізіологічних, морфологічних); функціональні (психогенних); соціально-психологічні; психоневрологічні. Екзогенно-органічні фактори як причини мовленнєвих порушень.

Змістовий модуль 2. Вікові норми психофізичного та мовленнєвого розвитку дитини.

Тема 3. Вікові норми психофізичного розвитку дитини. Період розвитку дитини. Сенсомоторний розвиток дитини. Мисленнєвий розвиток. Формування мовлення у процесі онтогенетичного розвитку дитини.

Тема 4. Вікові норми мовленнєвого розвитку дитини. Будова і дозрівання мовленнєвого апарату. Розвиток спілкування та гри. Емоційно-соціальний розвиток. Основні періоди нормального мовленнєвого розвитку дитини.

Змістовий модуль 3. Класифікації мовленнєвих порушень.

Тема 5. Клініко-педагогічна класифікація. Наукове обґрунтування форм мовленнєвих порушень. Сучасні класифікації мовленнєвих порушень. Класифікації мовленнєвих порушень. Клініко-педагогічна класифікація: час виникнення, прихильники, принципи групування. Етіопатогенетичні, клінічні і психолого-лінгвістичні критерії розмежування мовленнєвої патології. Види мовленнєвих порушень у клініко-педагогічній класифікації.

Тема 6. Психолого-педагогічна класифікація. Психолого-педагогічна класифікація: час виникнення, прихильники, принципи групування, педагогічні цілі. Лінгвістичні і психолого-педагогічні критерії побудови класифікації. Взаємозв'язок між клініко-педагогічною та психолого-педагогічною класифікацією.

Змістовий модуль 4. Теоретичні та методичні аспекти проблеми дислалії.

Тема 7. Дислалія: визначення, причини. Загальна характеристика порушень звукової системи мови. Трагування вимовних порушень і перша поява терміну «дислалія». Поширеність та особливості прояву порушення в різних вікових групах дітей. Вплив порушення звуковимови на оволодіння грамотою, на розвиток особистості дитини. Поняття рівнів порушеної вимови у логопедії. Прості і складні дислалії.

Тема 8. Форми дислалії. Визначення фонетичного та фонематичного порушення. Причини та поняття функціональної дислалії. Класифікація функціональної дислалії: акустико-фонематична дислалія, артикуляторно-фонематична, артикуляторно-фонетична. Механічна дислалія, її зумовленість порушеннями в будові артикуляційного апарату. Фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення. Вплив порушення фонематичного слуху на розвиток усного мовлення дитини.

Змістовий модуль 5. Методика логопедичного впливу при корекції дислалії.

Тема 9-10. Методика логопедичного впливу при корекції дислалії. Мета та зміст логопедичного обстеження.

Методика проведення логопедичного обстеження при дислалії. Етапи логопедичної роботи при корекції порушень звуковимови. Основні етапи традиційної корекційно-педагогічної роботи з усунення недоліків звуковимови. Складові підготовчого етапу при корекції порушень звуковимови. Способи постановки звуків: механічний, за наслідуванням та змішаний. Етапи автоматизації та диференціації звуків. Особливості подолання порушень звуковимови за методикою Т. Савченко. Огляд інших методик подолання порушень звуковимови у дітей. Організація роботи в групах для дітей з ФФН.

Змістовий модуль 6. Порушення вимови свистячих [С] - [С'], [З] - [З'], [Ц], [ДЗ] (сигматизми, парасигматизми)

Тема 11. Сигматизми свистячих звуків: види, характеристика. Характеристика свистячих фонем. Опис правильного укладу органів артикуляції. Основні форми неправильної вимови свистячих звуків та їх причини. Види сигматизмів та парасигматизмів свистячих звуків: міжзубний, губно-зубний, боковий, призубний, носовий, шиплячий.

Тема 12. Методика роботи при порушенні вимови свистячих звуків. Методика виправлення міжзубного та бокового сигматизму свистячих фонем. Особливості корекції носового сигматизму свистячих звуків. Методика виправлення губно-зубного, призубного та шиплячого парасигматизмів свистячих звуків.

Змістовий модуль 7. Порушення вимови шиплячих звуків [Ш], [Ж], [Ч], [Щ], [ДЖ].

Тема 13. Сигматизми шиплячих звуків: види, їх характеристика. Характеристика шиплячих фонем. Опис правильного укладу органів артикуляції. Причини і варіанти порушень - сигматизми (міжзубний, боковий, носовий) та парасигматизми (губно-зубний, призубний, шиплячий, свистячий) шиплячих звуків.

Тема 14. Методика роботи при порушенні вимови шиплячих звуків. Методика виправлення міжзубного та бокового сигматизму шиплячих фонем. Особливості корекції носового сигматизму шиплячих звуків. Методика виправлення губно-зубного, призубного, свистячого та шиплячого парасигматизмів шиплячих звуків.

Змістовий модуль 8. Недоліки вимови сонорних звуків [Л] - [Л'], [Р] - [Р'].

Тема 15. Ламбдацизми і параламбдацизм: характеристика, особливості корекційної роботи.

Характеристика фонем [Л] - [Л']. Опис правильного укладу органів артикуляції. Причини і варіанти порушень фонем. Відсутність та заміни звуків [Л], [Л'], зміст корекційної роботи. Спотворена вимова звуків [Л], [Л']: міжзубна та носова. Особливості корекційної роботи при міжзубній та носовій вимові звуків [Л], [Л'].

Тема 16. Ротацизми і параротацизми: характеристика, особливості корекційної роботи.

Характеристика фонем [Р], [Р']. Опис правильного укладу органів артикуляції. Відсутність та заміни звуків [Р], [Р'], зміст корекційної роботи. Спотворена вимова звуків [Р], [Р']: горлова, бокова та носова. Особливості корекційної роботи при спотвореній вимові звуків [Р], [Р'].

Змістовий модуль 9. Порушення вимови середньо- та задньоязикових звуків (йотацизм, капацизм, гамацизм, хітізм) та вимови дзвінких та м'яких звуків.

Тема 17. Йотацизм, капацизм, гамацизм, хімізм: характеристика та шляхи виправлення.

Правильна артикуляція звука [Й]. Види порушеної вимови [Й], його характеристика та причини. Методика виправлення йотоцизму. Правильна артикуляція звуків [К], [К'], [Г], [Г']. [Х], [Х']. Види порушеної вимови даних звуків, їх характеристика та причини.

Тема 18. Методика виправлення порушень вимови піднебінних звуків. Особливості підготовчого етапу корекційно-логопедичної роботи. Способи постановки задньо-та середньоязикових звуків. Характеристика етапів автоматизації середньо-та задньоязикових звуків. Особливості диференціації та введення звуків у мовлення.

Змістовий модуль 10. Порушення одзвінчення та пом'якшення та методика логопедичної роботи.

Тема 19. Порушення одзвінчення. Характеристика порушень вимови приголосних звуків: оглушення дзвінких; одзвінчення глухих; змішування глухих та дзвінких звуків. Методика виправлення одзвінчення та оглушення приголосних звуків: підготовчі вправи; особливості використання у корекційній роботі сонорних звуків [Л], [Р], [Н], [М]; постановка звуків [В], [З], [Ж], [Б], [Д], [Г].

Тема 20. Порушення пом'якшення. Недоліки вимови м'яких приголосних звуків: відсутність м'яких приголосних звуків у мовленні; зміякшення твердих приголосних звуків; часткова заміна твердих звуків м'якими; часткова заміна м'яких звуків твердими. Особливості виправлення порушень пом'якшення приголосних звуків.

Методи навчання:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

За джерелом інформації:

Словесні: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint –Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда, бліцопитування.

Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

Практичні: інсценування, ігрові та практичні вправи, моделювання проблемних ситуацій, інтелектуальні розминки (головоломки), робота в групах та міні-групах («team building»), case-study.

2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): курс

Курс має особливості, які спрямовані на максимальне засвоєння вами знань з логопедії.

Безпека: • у разі ракетних ударів або інших надзвичайних ситуацій, первинним є ваша безпека. Якщо під час заняття оголошують повітряну тривогу, заняття буде негайно припинено, і ми домовляємось із вами про його перенесення на інший час або про асинхронну роботу; • намагайтеся дотримуватися всіх інструкцій з безпеки, і як тільки можливо, повідомте про ваш стан та можливість продовжити навчання.

✚ **Типи занять:** • лекції з мультимедійним супроводом: для того, щоб ви мали не лише теоретичні знання, а й зрозуміли, як все це виглядає на практиці; • практичні заняття: ви отримаєте можливість відточувати навички корекції мовленнєвих порушень, зокрема постановки звуків на справжніх пацієнтах або моделях.

✚ **Дистанційне навчання:** • використовуються платформи Moodle та Zoom.

✚ **Зоом-заняття:** • для підвищення ефективності навчання та взаємодії між усіма учасниками, увімкнення відео є обов'язковим. Це допомагає мені як викладачу краще зрозуміти, чи зрозумілі для вас матеріал та методи, а також допомагає зробити процес навчання більш особистісним. Якщо є вагомні причини, через які ви не можете увімкнути відео, будь ласка, заздалегідь повідомте мене про це.

✚ **Інтерактивні методи:** • робота в групах та парах. • Case-study, мозкові штурми, рольові гри.

✚ **Етика та дисципліна:** • підтримую дотримання академічної чесності та професійної етики. • що стосується додаткових матеріалів, рекомендованої літератури та онлайн-ресурсів — все це викладено на Google Disk, а посилання на нього є на платформі Moodle та в нашій Telegram групі. • спілкуватись і вирішувати нагальні питання будемо в групі в Telegram, допоки навчальний процес триває не в стінах нашого БДПУ, і можливі різні форс-мажорні обставини, як то блекаут, локдаун, відсутність зв'язку тощо.

ПОЛІТИКА ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ГШІ)

Застосування генеративного ШІ у цьому курсі регулюється *Політикою використання ШІ в освітньому процесі БДПУ* (Наказ № 39 від 18.09.2025, рішення Вченої ради від 11.09.2025).

Режим використання: дозволено з обмеженнями

У межах цього курсу **дозволяється відповідальне використання ГШІ** лише для:

- структурування плану написання робіт;
- лексичного покращення тексту;
- підбору джерел (за умови обов'язкової перевірки достовірності).

Заборонено використання ГШІ для:

- повного генерування текстів робіт або розділів;
- автоматичного створення аналітичних висновків.

Усі випадки використання ШІ мають бути **відкрито задекларовані** у письмових роботах згідно зі стандартом **GAIDeT** (<https://panbibliotekar.github.io/gaidet-declaration/index-uk.html>).

➖ Обмеження в контрольованому середовищі

Під час виконання контрольованих оцінювань (іспити, тестування, захисти, практикуми), використання ГШІ **заборонено**.

Порушення цього правила може вважатися **порушенням академічної доброчесності** і тягне за собою відповідні наслідки згідно з Кодексом БДПУ.

• Буду рада бачити ваші обличчя і чути ваші голоси, тому за можливості прошу вмикати камери і бути активними учасниками освітнього процесу. Крім того, так я зможу вас впізнавати на вулиці і радо привітатися!

Ці політики можуть бути доповнені або змінені в залежності від ситуації. З нетерпінням чекаю на нашу конструктивну взаємодію в процесі вивчення неймовірно цікавої дисципліни!

До зустрічі на заняттях!

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

технічне (ноутбук, проектор); програмне (Moodle, репозитарій); наочність (презентації), логопедичні зонди, дидактичний матеріал.

Система оцінювання та вимоги:

Поточний та семестровий контроль за умов змішаного навчання та (або) з використанням технологій дистанційного навчання може проводитися на базі освітніх дистанційних платформ та сервісів, для яких можна використовувати Moodle, Zoom, додатки від Google.

Загальна кількість балів за вивчений курс для *денної форми навчання* обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю (ЗК= 40 балів). Потім до отриманого показника додаються бали за виконане ІНДЗ та бали (10), та бали набрані під час екзамену (50). За підсумками навчання здобувач вищої освіти може отримати 100 балів, визначаємо за формулою.

$$m = \frac{ЗК1 + ЗК2 + ЗК3}{n} = 100$$

m – кількість набраних балів за поточним контролем;

n – кількість кредитів.

10 бал. – ІНДЗ; 50 бал. – екзамен;

Загальна кількість балів за вивчений курс для заочної форми навчання, обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю (ЗК= 40 балів). Потім до отриманого показника додаються бали за виконане ІНДЗ та бали (10), та бали, набрані під час екзамену (50). За підсумками навчання здобувач вищої освіти може отримати 100 балів, визначаємо за формулою.

$$m = 40+10+50=100$$

40 бал. – кількість набраних балів за поточним контролем;

10 бал. – ІНДЗ;

50 бал. – екзамен;

Відповідність підсумкових рейтингових оцінок у балах оцінкам за шкалою ЄКТС

Сума балів за всі види навчальності	Оцінка шкалою ЄКТС для всіх видів підсумковості
90-100	A
78-89	B
65-77	C
50-64	D
35-49	FX
1-34	F

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Базова

1. Баришук Г. С. Мова наших дітей. Виправлення порушень звуковимови у дітей. Терн.: Богдан, 2004. 63 с.
2. Конопляста С. Ю. Ринолалія від А до Я: [монографія] / С. Ю. Конопляста; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова, Ін-т корекц. педагогіки і психології. –Київ: Книга-плюс, 2015. 312 с.
3. Логопедія: підручник / За ред. М. К. Шеремет. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
4. Логопедія / Под ред. Волковой Л. С., Шаховской С. Н. Москва: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2003. 680 с.
5. Лепетченко М. В. Логопедія. Дизартрія : навчально-методичний посібник. Дніпро, 2015. 36 с.
6. Линдіна С. Ю., Ревуцька О. В. Технології логопедичного обстеження. Бердянськ: БДПУ, 2021. 245с.
7. Логопедія: підручник / за ред. М. К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
8. Марченко, І.С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) : навчальний посібник.3-є видання. К. : Слово, 2015. 312 с.
9. Рібцун, Ю.В. Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток: навчально-методичний посібник. Львів : Світ, 2020. 264 с.
10. Ревуцька О. В. Вибрані питання логопедії: навчальний посібник. Бердянськ : ФОП Ткачук О.В, 2014. 288с.
11. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей. Тернопіль: Навч. книга Богдан, 2011.160 с.
12. Собонович Є. Ф. Вибрані праці з логопедії / упор. В. В. Тищенко, С. Ю. Линдіна К.: Вид. дім Дмитра Бураго, 2015. 308 с.
13. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринолалія: навч. посіб. / ред.: М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. Київ: КНТ, 2008. 380 с.
14. Хрестоматія з логопедії / авт. кол.: М. Шеремет та ін. Київ: Книга-плюс, 2019. 496 с.
15. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: навч.посібник / за заг. ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2021. 428 с.
16. Чередніченко Н. В., Гайдеєнко В. В., Бурдейна О. А., Алексеева Н. Ю., Мележик О. А.. Формування та корекція складової структури слова у дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку: навчально-методичний посібник. Київ, 2019. 130 с.
17. Чередніченко Н. В. Порушення письма у молодших школярів : діагностика та корекція: навчально-методичний посібник. К.: ДІА, 2018. 248 с.
18. Шеремет М. К., О. В. Ревуцька. Логопедія: корекційна робота при дислалії. Київ, 2009. 224 с.

Допоміжна

1. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: навчальний посібник для ВНЗ. Суми: Університетська книга, 2018. 302 с.
2. Малярчук А. Я. Виправлення вад мовлення : звуки К, Г. Харків: навчальний посібник. Київ: Літера ЛТД, 2019. 64 с.
3. Пасічник Н. А. Логопедичні вправи та завдання. К.: Ред. загальнопедагог. газет, 2014. 128 с.
4. Шевченко О. Розвиток логопедичної допомоги в Україні. Дефектологія. 2003. №2. С. 49-53.

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>
3. Електронна навчальна платформа Moodle БДПУ <https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=3486>